

ÇEKTE MUHATAP BANKA SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI

*Arş. Gör. Pınar UZUNŞENOL**

ÖZET:

Banka, ekonomik ve sosyal durumunu yeterli gördüğü ve hakkında yasak kararı bulunmayan kişilere çek hesabı açabilir, onlarla çek anlaşması yapabilir ve çek defteri bastırıp verebilir. Banka, araştırma yükümlülüğü kapsamında belirli bilgi ve belgeleri talep etmeli ve almalıdır. Belirli hallerde kanuni yükümlülüklerle aykırı davranan banka, banka görevlisi ve çek düzenleyen kişiye idari veya adli para cezası veya hapis cezası öngörülmektedir.

6273 sayılı Kanun ile değişik 5941 sayılı Çek Kanunu, çek hesabı açılacak kişiler ile bunlardan istenecek belgelerin tayininde bankaların dikkatli davranmasını öngörmek suretiyle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınmasını hedeflemektedir. Bu sebeple muhatap banka, çek hesabı açtırmak isteyen kişinin yasaklı olup olmadığını araştırmak, ekonomik ve sosyal durumunu tespit etmek ve buna göre çek hesabı açmak ve çek defteri vermekle yükümlüdür.

Anahtar Kelimeler: Çek, Muhatap, Düzenleyen, Hamil, Banka, Çek Hesabı, Muhatapın Sorumluluğu.

ABSTRACT:

Bank opens a check account to people whom their economic and social conditions are adequate and they have lack of prohibition. Also, bank makes check agreements with them and gives them printed checkbook. Bank should request specific information and documents within the scope of search obligation and receive them. Administrative or judicial fine or penalty of imprisonment are sentenced to the bank, bank staff and drawer acts contrary to the statutory obligations.

The Law of Cheques No. 5941 amended by Law No. 6273 aims the unrecorded economy to regulate thereby providing the banks to act cautious with regard to people who will have check account and their documents. Therefore, drawee bank is obligant of search the people who will have check accounts and their economic and social conditions.

Keywords: Cheque, Drawee, Drawer, Holder, Bank, Cheque Account, Liability of Drawee.

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu'nda, kambiyo senetlerinin yer aldığı dördüncü kısmın üçüncü bölümünde kambiyo senetleri başlığı altında düzenlenen çek; poliçe ve bonodan sonra üçüncü bir ticaret senedi şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kanunda öngörülmuş sıkı şekil şartlarına bağlı olarak düzenlenen, para ödeme amacına özgülenen, yazılı ve soyut bir havale niteliğinde olan çek, kanunen emre yazılı bir kambiyo senedir¹. Esas itibarıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 780 - 823 hükümleri arasında düzenlenen çek, mevcut hükümlerin yeterli olmaması sebebiyle özel kanun niteliğini haiz 5941 sayılı Çek Kanunu'nda da hüküm altına alınmıştır.

6273 sayılı Kanun ile değişik 5941 sayılı Çek Kanunu'nun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlemesine, kullanımına, hamillerin korunmasına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınmasına ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık halinde uygulanacak yaptırımları belirlemektir (md. 1). Biz bu çalışmamızda, çekte muhatap banka sorumluluğunun kapsamını sırasıyla, çekte muhatap olma ehliyeti, çek defterlerinin bankalarca basılması, bankanın çek hesabı açması ve çek defterlerinin verilmesi, bankaların bildirim yükümlülüğü, çekin muhatap banka tarafından ödenmesi, muhatap bankanın yasal ödeme yükümlülüğü, muhatap bankanın ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı haller ve muhatap bankanın karşılıksız çeki ödemesi ile sahte veya tahrif edilmiş çeki ödeyen muhatap bankanın sorumluluğu başlıkları altında incelemeye çalışacağız.

1. ÇEKTE MUHATAP OLMA EHLİYETİ

1.1. Kanuni Düzenleme ve Amacı

Çekte, ödeyecek kimsenin yani muhatapın belirtilmesi gerekir ve bu bir vazgeçilmez şekil şartıdır². TTK md. 782/1'e göre, Türkiye'de ödenecek çeklerde, muhatap olarak yalnızca bir banka gösterilebilir. Ancak, çekte ödemelerin, "ödeme yeri kanunu"na göre yapılması (TTK md. 819) ve bazı memleketlerde, çekin şahıslar üzerine de çekilebileceğinin kabul edilmesi sebebiyle, TTK md.

¹ **ARI (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, Konya 2013, s. 331; **KENDİGELEN, Abuzer (ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KAYA, Arslan)**, Kıymetli Evrak Hukuku, Sekizinci Bası, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2013, s. 233; **POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 291-292; **KAYIHAN, Şaban/YASAN, Mustafa**, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 83-84.

² **ARI (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 342; **KENDİGELEN (ÜLGEN/HELVACI/KAYA)**; s. 238; **POROY/TEKİNALP**, s. 296-297; **BAHTİYAR, Mehmet**, Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, Beta Yayıncılık, 2013, İstanbul; **KAYIHAN/YASAN**, s. 85.

780 (c) bendinde, sadece “çeki ödeyecek bankanın ismi” şeklinde bir ibare kullanılmamış, bu gibi ülkelerdeki durum da göz önünde tutularak, “ödeyecek kişi-banka” tabiri tercih edilmiştir³.

Çekte muhatap olarak bankaların tercih edilme sebebi, yüksek ödeme güçleriyle birer itimat müessesesi olmaları ve başka kimseler üzerine düzenlenen çeklerin aynı güvenceyi sağlamamasıdır⁴.

1.2. Çekte Muhatap Sifatını Taşıyabilecek Kurumlar

Sistemimizde çek ancak bir banka veya katılım bankası üzerine çekilebilir. TTK md. 815'e göre, banka tabiri Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesine göre tayin edilecek ve Bankacılık Kanunu'na tabi olmayan müesseseler üzerine çek çekmek mümkün olmayacaktır. Bu maddenin işaret ettiği 5411 sayılı Bankacılık Kanunu md. 3'te ifade edilen bankanın, “mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları” olduğu belirtilmektedir.

6102 sayılı TTK'nın “muhatap olma ehliyeti” başlıklı 782. maddesi, Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatabın ancak bir banka olabileceği, madde devamında ise, diğer bir kişi üzerine düzenlenen çekin yalnız havale hükmünde olacağı düzenlemiştir.

5941 sayılı Çek Kanunu md. 2/7-b hükmü ise, çek defterinin her bir yaprağına, “çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adının” yazılacağını belirterek, muhatabın banka olması gerektiğini göstermiştir.

Poliçenin aksine çekte muhatap olabilecek kişiler kanunen sınırlandırılmış ve ancak bir bankanın muhatap olarak gösterilebileceği TTK md. 782/1'de hükme bağlanmıştır. Ancak bankadaki bir mevduat hesabı üzerine düzenlenen çek, pasif çek ehliyetini haiz olmayan, mevduat kabul etme yetkisi bulunmayan banka tarafından düzenlenmiş olması halinde, çekin geçersizliğine hükmedilmez; aksine, hayali bankalarda olduğu gibi çekin geçerliliğine etki etmez⁵.

Hayal mahsulü bir banka üzerine düzenlenen çekin geçerli olup olmayacağı hususu tartışmalıdır. *KENDİGELEN*'e göre, çekte muhatap şartı açısından kanunun koyucunun aradığı -çek metninde “banka” adı altında bir muhatabın gösterilmiş olması- olduğundan dolayı, bu muhatabın mevcut olmaması durumu düzenlenen senedin çek olma vasfını etkilemeyecektir. Çek hamilini koruyucu bir

³ ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2012, s. 241.

⁴ TEKİL, Müge, Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, Beta Yayınları, İstanbul 1997, s. 3.

⁵ KENDİGELEN, Abuzer, Çek Hukuku, Dördüncü Bası, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 49-51.

yorumun benimsendiği bu durumda, hamil kambiyo hukuku kapsamında düzenleyen ve diğer sorumlulara başvuru imkânına sahip olacaktır⁶.

2. ÇEK DEFTERLERİNİN BANKALARCA BASILMASI VEYA BASTIRILMASI

2.1. Yasal Zorunluluk ve Çeklerde Geçerlilik Şartı Olup Olmadığı

Çek Kanunu'nun 2/5. maddesine göre çek defterleri bankalarca bastırılır. TTK'nın "Kambiyo Senetleri" başlıklı dördüncü kısmının üçüncü bölümünde yer alan "Çek" ile ilgili hükümlerde de çek yapraklarına ilişkin özel bir düzenlemeye rastlanılmamaktadır. Buna karşın, 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinde çeklerin bankalar tarafından bastırılacağı özel bir şekilde düzenlenmiştir. Çek Kanunu ile getirilen bu düzenleme, TTK karşısında özel düzenleme niteliğindedir. Bu sebeple genel düzenlemeye dayanan uygulamaları güçleştirecek şekilde yorumlanmaması ve uygulanmaması gerekir. Şöyle ki, çek, Çek Kanunu md. 2'ye aykırı olarak düzenlenmiş olsa bile, TTK md. 780 ve 781'e uygun ise, geçerliliğine etkisi olmayacaktır⁷.

Çek defterlerinin ancak bankalarca bastırılabilceğini düzenleyen md. 2/5 hükmünün gereği olarak, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre "banka" sıfatını taşıyan tüzel kişiliklerin dışında hiçbir gerçek ve tüzel kişinin çek defteri bastıramayacağı, madde gerekçesinde ifade edilmiştir⁸.

Çek Kanunu 2/9. maddesi ile TTK'daki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin söz konusu maddede yer alan koşullara aykırı olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilmiştir. Mevcut hükümden, herhangi bir kâğıdın çek düzenlemesi için kullanılabilceği anlamına ulaşılmaması gerekir⁹.

Muhatap ile düzenleyen arasında bir çek anlaşmasının bulunmamasının, tüm unsurları taşıyan bir senedin çek olarak nitelendirilmesine engel oluşturmadığından, çek olarak kullanılacak evrakın da mutlaka matbu olması şartının aranmaması gerekir. *KENDİGELEN* bu sebeple, kanunen öngörülen zorunlu unsurları barındıran bir senedin, kullanılan kâğıdın, kalemin, yazının türüne bakılmaksızın çek olarak kabul edilmesi gerektiği görüşünü uygun görmektedir¹⁰.

⁶ *KENDİGELEN*, s. 81.

⁷ *ÖZTAN*, s. 251.

⁸ *ÖZGENÇ*, İzzet, Çek Kanunu, Beşinci Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2012, s. 33.

⁹ *REİSOĞLU*, Seza, Çek Hukuku, Ankara 2011, s. 105. Çekin geçerliliği hakkında bkz. *KENDİGELEN*, s. 72 vd.

¹⁰ *KENDİGELEN*, s. 72.

2.2. Çek Defteri Basımında Bankalarca Uyulacak Esaslar

5941 sayılı Çek Kanunu md. 2/6 hükmünde, çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esasların, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca bir tebliğle düzenleneceği hükmüne istinaden, 20.01.2010 tarihinde T.C. Merkez Bankası, “Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ” yayımladı. Söz konusu tebliğin md. 3/1 hükmünde de, çek defterlerinin bankalarca tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çeklerin açıkça ayırt edilecek şekilde belirtilen esaslara göre bastırılacağı belirtilmiştir. TCMB tarafından getirilen bu kurallar düzen niteliğinde olup, çeklerde tek örnekliliği sağlar. Böylece, bankalarca ve TCMB tebliğine uygun olarak bastırılmamış, bir kâğıda elle veya mekanik bir araçla yazılmış, ancak TTK’da öngörülen şartları içeren çekler de geçerlidir¹¹.

Çek Kanunu md. 2/7 uyarınca ise, çek defterinin her bir yaprağına; çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, çekin basıldığı tarih¹² yazılır.

Çek defterinin her bir yaprağında yer alacak olan hususların belirtildiği md. 2/7 gerekçesinde, TTK’nın çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı, aksine bu hususların çekin şekil şartlarına ilaveten çek yaprağı üzerinde bulundurulmaları, çek hesabı sahibinin tüzel kişinin tam adının çek yaprağı üzerinde yazılı olmasına dikkat edilmesi gerektiği, çek hesabı sahibinin tacir olmasının şart olmadığı için, tüzel kişiliğe ilişkin “unvan” ibaresine yer verilmediği belirtilmiştir¹³.

2.3. Çek Defterlerinin Yetkisiz Kuruluşlar Tarafından Bastırılması

Çek Kanunu md. 7/8 uyarınca, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar veya bastıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, böylece, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında başka birisinin çek defteri basması veya bastırması suç oluşturmaktadır¹⁴.

¹¹ **POROY/TEKİNALP**, s. 355-356. Aksi görüş için bkz. **REİSOĞLU**, Çek Hukuku, s. 105.

¹² Bu bent, 31.01.2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanunla fıkra metnine eklenmiştir.

¹³ **ÖZGENÇ**, s. 34.

¹⁴ **ÖZGENÇ**, s. 100.

3. BANKANIN ÇEK HESABI AÇMASI, ÇEK ANLAŞMASI, ÇEK DEFTERLERİNİN VERİLMESİ VE ÇEK HESABININ KAPATILMASI

3.1. Bankanın Çek Hesabı Açarken Göz Önünde Tutacağı Hususlar

3.1.1. Genel Olarak

Bir ödeme aracı olan çek, gerçek ve tüzel kişiler, Türk vatandaşları veya yabancı kişiler için düzenlenebileceği gibi, buna ilaveten tacirler ve hatta tacir olmayan kişiler için de çek hesabı açılabilmesi mümkündür¹⁵.

5941 sayılı Çek Kanunu 5/1. maddesinde¹⁶, *çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı*¹⁷ düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre, kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması halinde, altı ay içinde hamilin talepte bulunması üzerine, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verileceği belirtilmiştir. Bununla çek hesabı açılması hususunda yasaklayıcı durum gösterilmiş olmaktadır. Ancak belirtilmelidir ki, böyle bir yasak söz konusu olmasa dahi, bankalar çek hesabı açmak ve çek defteri vermek zorunda değildirler¹⁸.

3.1.2. Bankanın Kişinin Ekonomik ve Sosyal Durumunun Belirlenmesinde Basiret ve Özen Göstermesi

6102 sayılı TTK md. 18/2'de, her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, tacir olan bankaların da, çek hesabı açarken ve çek defteri verirken, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde yani bankacılık işlemlerinde olduğu gibi basiretli bir işadamı gibi hareket etmesi gerekir¹⁹. Nitekim Çek Kanunu 2/1. maddesinde, "*bankaların, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu*

¹⁵ **ARI** (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 354; **REİSOĞLU**, s. 111.

¹⁶ Bu fıkra, 31.01.2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir.

¹⁷ Madde başlığı, 31.01.2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Maddenin 6273 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki birinci fıkrasında, çekin karşılıksız çıkması suç olarak tanımlanmış iken; değişiklikten sonra, çekin karşılığının kanuni ibraz süresi içinde ibrazında ilgili banka hesabında bulundurulmaması suç olmaktan çıkarılarak kabahate dönüştürülmüştür.

¹⁸ **REİSOĞLU**, s. 111.

¹⁹ **ARI** (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 338; **POROY/TEKİNALP**, s. 350-351.

Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler”, denilerek, bankaların çek hesabı açılmasıyla ilgili olarak araştırma ve özen yükümlülüğü ile bu yükümlülüğün kapsamı düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere, bankalar önce çek hesabı açtırmak isteyen kişinin çek hesabı açmasında yasaklılık durumunun bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Eğer yasaklılık durumu yok ise, kişinin ekonomik ve sosyal durumuna da bakarak, çek hesabı açtırmanın mümkün olup olmadığını tespit edecektir. Buna ilaveten, kişinin ekonomik durumunun müsait olmasının yanı sıra, kişinin çek hesabı açtırmasını gerektirecek bir sosyal konuma sahip olması da gerekecektir²⁰.

Çek Kanunu md. 2/1’de ifade edilen “basiret ve özen” yükümü ile banka bundan böyle, çek hesabı açmadan ve çek defteri vermeden önce daha dikkatli davranıp gerekli araştırmaları yaparak güvenli kişilere çek defteri vermiş olacaktır. Eğer banka hiçbir araştırma yapmadan çek defteri vermiş ve hesap sahibi karşılıksız çek düzenlemiş ise artık hamil, bankanın haksız fiilini ileri sürebilecek ve buna dayanarak zarar ziyan talep edebilecektir²¹.

Bankanın çek defteri verirken kendisinden beklenen basiret ve özen yükümlülüğünü göstermemesi neticesinde, karşılıksız çek meblağının tamamından hamile karşı sorumlu olduğu anlaşılmalıdır; esas itibariyle lehtarın, düzenleyene ve onun ödeme gücüne güvendiği esas alınmalıdır. Nitekim garantili çekler dışında, muhatap bankanın çek meblağının tümünden sorumluluğu yoktur. Buna karşılık, ihtilaf halinde her somut olay kendi şartları çerçevesinde değerlendirilip ona göre karar verilmeli, ayrıca gerekli araştırmayı yapmadan müşterilerine çek defteri veren bankanın, çek lehtarında düzenleyen hakkında yanlış izlenime neden olarak düzenleyende güvenilir kişi imajı yaratması ise göz ardı edilmemelidir²².

Ayrıca belirtilmelidir ki, çek hesabının açıldığı zaman güvenilir olan kişinin, eğer sonradan durumu bozulur ve hamil de karşılıksız çek çeken bu düzenleyen nedeniyle zarara uğrar ise, bu durumda, hamilin bankadan zarar ziyan talep etmesi söz konusu olamaz²³.

Muhatap açısından öngörülen özen yükümlülüğü ile özellikle çek hesabı açtırmaktan yasaklanan kişilerle çek anlaşması yaparak veya sahte ya da hayali adlara hesap açarak, çek defteri veren bankaların, bu işlemlerinden dolayı hamillerin uğrayacakları zararı tazmin etmek durumunda kalabilecekleri sonucuna varılması kaçınılmazdır. Nitekim bu yükümü gereği gibi yerine getirmeyen

²⁰ ÖZGENÇ, s. 31-32.

²¹ TEKİL, s. 52.

²² REİSOĞLU, s.114-115.

²³ REİSOĞLU, s. 115.

bankanın, söz konusu özenin gösterilmediğini kanıtlayan hamile karşı çek bedelini tümü ile ödemek durumunda bile kalacağı yönündeki görüş, doktrinde çoğunlukla benimsenmiştir²⁴.

3.1.3. Kişinin Çek Yasaklısı Olup Olmadığını Araştırma Yükümlülüğü

Çek Kanunu md. 2/1 hükmünde, bankaların çek hesabı açılmasıyla ilgili olarak araştırma ve özen yükümlülüğü düzenlenmiş ve bu kapsamda bankaların gerekli araştırmaları yapma yükümlülüğünden bahsedilmiştir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgilerin, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirileceği ve bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usullerin, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirleneceği Çek Kanunu md. 5/8'de ifade edilmiştir.

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (md. 7/6). Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi ise, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (md. 7/6).

3.1.4. Çek Hesabı Açılması İçin Bankaların Belge ve Yazılı Beyan İsteme Yükümlülüğü

Çek Kanunu md. 2/2 hükmünde, bankalarca çek hesabı açtıracak kişilere ilişkin hangi belge ve bilgilerin temin ve ne kadar süreyle muhafaza edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Buna göre, bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması halinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili olarak Türkiye'de bir adres bildirmek zorundadır. Ayrıca, madde devamında, çekin karşılıksız çıkması halinde, çek hesabı sahibinin ve varsa adına çeki düzenleyen gerçek kişinin bankaca bilinen adreslerinin çek hamiline talebi üzerine verileceği hü-

²⁴ **POROY/TEKİNALP**, s. 350-351; **PULAŞLI**, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, İkinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2012, s. 357-358; **REİSOĞLU**, s. 113 vd.; **KENDİGELEN**, s. 59-61; **TEKİL**, s. 46 vd.

küm altına alınmıştır. Böylece, çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde, çek düzenleyenin bankaca bilinen adresleri, talebi halinde hamile verilir (Çek Kanunu md. 2/2).

Görüldüğü üzere, yeni Çek Kanunu ile birlikte, eski Kanun hükümlerinden farklı olarak, çek hesabı açtırmak isteyen kişilerden istenecek belgelerin sayısı ve alternatifleri çoğaltılmış ve bu kayıtların saklama süresi de beş yıldan on yıla çıkarılmıştır²⁵.

Çek Kanunu md. 7/10 hükmünün gerekçesinde, çekle ilgili çeşitli yükümlülüklerle aykırı davranışların kabahat olarak tanımlandığı ve Çek Kanunu 2'inci maddenin ikinci fıkrasındaki yükümlülüklerden her birine aykırı davranışın, idari para cezası verilmesini gerektiren ayrı bir kabahati oluşturacağı belirtilmiştir²⁶. Buna göre, Çek Kanunu md. 2'nin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hükmüne aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyenin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi halinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beş yüz Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir (Çek Kanunu md. 7/10).

Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, çek hesabı açılırken Çek Kanunu md. 2/2'de sayılan belgelere ilaveten, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, tüzelkişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir (Çek Kanunu md. 2/3). Bu hükmün gerekçesinde belirtildiği üzere, adına çek hesabı açılmasını isteyen kişi, tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususlarında bankaya yazılı beyanda bulunacak ve mevcut çek hesabından kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi de, her defasında bu bildirimde bulunmakla yükümlü olacaktır. Tacir tüzel kişiler adına bu fıkra hükmüne göre verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilci veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir²⁷.

Bankanın gerekli bilgi ve belgeleri temin etmeksizin çek hesabı açması ve hesap üzerine çekilen çeklerin karşılıksız çıkması halinde hamil, müracaat hakkını kullanmak amacıyla başlattığı icra takiplerinin semeresiz kalması duru-

²⁵ NARBAY, Şafak, 5941 sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2010 Sayı: 43, s. 69.

²⁶ ÖZGENÇ, s. 101.

²⁷ ÖZGENÇ, s. 32.

munda bankadan çek bedelinin tazminini talep edebilir; ayrıca, hamil uğradığı diğer zararların da tazmini talep edebilmelidir²⁸. *POROY/TEKİNALP*²⁹, banka ile hesap sahibi arasındaki çek hesabı anlaşmasının üçüncü kişiyi koruyucu etkisi dikkate alınarak sorumluluğun sözleşmeden doğduğunu, *KENDİGELEN*³⁰ ise, hamil ile banka arasında hukuki ilişki bulunmadığı gerekçesiyle sorumluluğun haksız fiil sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

3.1.5. Çek Hesabının İlgilinin, Vekilinin veya Yasal Temsilcisinin İmzası Olmadan Açılmaması

Çek Kanunu md. 2/3 hükmüne göre, kendisinin veya yasal temsilcisinin imzası alınmadan kişi adına hesap açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere, kişi adına hesap açılması yönünde irade açıklamasında bulunulmadıkça, banka hesabı ve çek hesabı açılmayacaktır.

Çek hesabı açılırken, banka ile kişi arasında yapılacak çek anlaşmasının geçerliliğinin bir şekilde bağlı olmamasına karşın, Çek Kanunu md. 2/3 ile düzenlenen *çek hesabı ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz* hükmü; çek anlaşmasının geçerliliğini yazılı şekle tabi kılmakta ve sözleşmenin imzalanması gerektiğini ifade etmektedir³¹.

3.1.6. Bankanın Hesap Sahibi ile Çek Anlaşması İmzalaması

Çek anlaşmasının varlığı, çekin geçerli olması için aranan zorunlu şartlardan değildir. Öyle ki, zorunlu şartları ihtiva eden bir çek, çek anlaşması olmasa dahi geçerlidir. Gerek düzenleyen ile muhatap arasında bir çek anlaşmasının hiç yapılmaması ya da mevcut anlaşmanın herhangi bir nedenle geçersiz olması veya sona ermesi, gerek ibrazı sırasında çek bedelini ödemeye yetecek oranda bir karşılığın muhatap nezdinde mevcut bulunmaması, düzenlenmiş olan çekin geçerliliğini kesinlikle etkilemeyecektir³².

İki tarafa borç yükleyen bir akit olan çek anlaşmasının hukuki niteliği doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, burada güdülen amaç çekin ödenmesidir³³. Muhatap banka çek anlaşması ile üzerine çekilen çeki ödeme yükümlülüğü altına girmekte, ancak bankanın bu yükümlülüğü, düzenleyenin çek hesabındaki karşılıkla veya onun lehine açtığı krediyle sınırlıdır. Muhatabın bu yükümlülüğü münhasıran özel hukuk karakterinde olduğundan, bankanın hiçbir şekilde kıy-

²⁸ CAN, Mustafa Erdem, Çek Kanunu Kapsamında Bankaların Çeke İlişkin Görevleri ve Sorumlulukları, Kazancı Hukuk Dergisi, 2012/8/91-92, s. 43.

²⁹ *POROY/TEKİNALP*, s. 351-352.

³⁰ *KENDİGELEN*, s. 58 vd.; *ARI* (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 338-339.

³¹ *REİSOĞLU*, s. 123.

³² *KENDİGELEN*, s. 69.

³³ *ARI* (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 336-337.

metli evrak hukukuna ilişkin bir bağılılığı yoktur. Muhatap banka çek anlaşmasından doğan taahhüdünü yerine getirmeyen ise, düzenleyene karşı sorumluluğu söz konusu olur, ancak banka karşılık olmasa bile çeki ödemeye yetkilidir³⁴.

Bankalar, kendilerini sorumluluktan kurtarmak amacıyla, müşterileri ile çek anlaşması yaparken, bu kişilere, içerik itibariyle borçlar hukukuna dayalı olan ve tamamen bankaların lehine hükümler ihtiva eden, özellikle sahte veya tahrif edilmiş çekler konusunda kendilerini sorumluluktan kurtaran hükümleri kapsayan çek taahhütnamesi de imzalatmaktadır³⁵.

3.2. Bankaların Çek Hesabı Sahibine Çek Defteri Vermeleri

Gerçek ya da tüzelkişi ile aralarındaki çek anlaşmasına dayanarak, banka çek hesabı açmakta ve kişiye çek defteri vermektedir. 6102 sayılı TTK md. 780'de belirtilen zorunlu unsurları taşıyan ve süresinde ibraz edilen çek, çek anlaşmasının yokluğu ya da geçersizliği sebeplerine dayanılarak geçerliliğini yitirmez³⁶.

Çek hesabı sahipleri, çek defteri istedikleri takdirde, çek defteri verilmesi Çek Kanunu md. 2/3 hükmünde belirtildiği üzere, yazılı beyanların alınmasını gerektirecektir. Eğer yazılı beyan alınmamış veya yazılı beyanlarda çek yasaklığı belirtilmiş ise, bu durumda banka çek defteri vermeyecektir. Çek Kanunu'nun md. 2/3 hükmünde, beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzelkişiyeye çek defteri veren banka görevlilerine elli günden yuzeli güne kadar adli para cezası verilir (Çek Kanunu md. 7/3).

3.3. Çek Hesabının Kapatılması

5941 sayılı Çek Kanunu md. 2/10 hükmü uyarınca, çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zamanışı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tabi tutulur. Çek Kanununda bu imkân sadece hesap sahibine ve yasal temsilcisine tanınmıştır. Çek hesabı kapatılınca, hesap sahibi, elindeki kullanılmamış o bankaya ait çek yaprak ve defterlerini, eğer hesap çek düzenleme ve çek çekme yasağı sebebiyle kapatılmışsa, tüm bankalara ait yaprak ve defterleri iade etmelidir. Ancak bu zorunluluk, Türk bankalarından alınan çek defterleri için söz konusudur³⁷.

³⁴ PULAŞLI, s. 271.

³⁵ PULAŞLI, s. 272.

³⁶ ARI (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 336.

³⁷ POROY/TEKİNALP, s. 356-357.

Çek anlaşmasının tarafı olan bankanın ise hesabı kapatma yetkisi yoktur. Banka sadece, hesap sahibinin çek yasaklısı olması durumunda çek hesabına dayanarak çek defteri veremeyecektir. Zira çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağını içeren çek yasağı, çek hesabının kapatılmasını içermemektedir³⁸.

Hesap kapatılmadan daha önce verilmiş olan ve unsurları tam olan çeklerin geçerliliği, hesabın kapatılmış olması ile etkilenmez. Öyle ki, böyle bir çek kanuni ibraz süresi içerisinde ibraz edilir ise ödenir ve kısmen veya tamamen karşılığı yoksa karşılıksız işlemi yapılır³⁹.

4. BANKALARIN BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

5941 sayılı Çek Kanunu md. 4/1 uyarınca, hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

Bankaların, Gelirler İdaresi Başkanlığı'na bildirim yükümlülüğü Çek Kanunu'nda düzenlenmiş, bu yükümlülüğe uyulmaması durumunda herhangi bir cezai düzenlemeye yer verilmemiştir⁴⁰.

Tacir tüzel kişi adına açıldığı kabul edilen hesapların Gelirler İdaresi Başkanlığı'na bildirim yükümlülüğü ise, md. Çek Kanunu madde 4/2'de hüküm altına alınmıştır. Buna göre, tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması halinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri halinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür (md. 4/3).

³⁸ REİSOĞLU, s. 130.

³⁹ POROY/TEKİNALP, s. 357.

⁴⁰ REİSOĞLU, s. 132.

5. MUHATAP BANKANIN ÇEKİ ÖDEMESİ

5.1. Muhatap Bankanın Çeki Ödeme Yükümlülüğü

Muhatabın ödeme yükümlülüğünden bahsedebilmek için, öncelikle çekin geçerli olması ve çeki muhataba ibraz edenin meşru hamil sıfatını taşımasının gerekli olması, ibraz süresinin geçirilmemiş olması ve çekin ödenmek amacıyla ibraz edilmesi gerekir⁴¹.

Çek Kanunu md. 3/1 hükmünde belirtildiği üzere, karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir. Madde gerekçesinde, çekin karşılığının banka tarafından ödenebilmesi için, TTK'da belirlenen koşullar çerçevesinde, kanuni ibraz süresi zarfında bankaya ibraz edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna ilaveten, karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Çek Kanunu md. 7/5).

Ödenmesi için çekin ibraz edildiği ve karşılığının bulunduğu hesabın açıldığı şube, ödmeden önce bazı hususlara dikkat etmelidir. Örneğin, çekin süresinde ibraz edilmiş olması, çekin geçerliliği için zorunlu unsurları taşıması, çekteki imzanın düzenleyene ait olması, vekil tarafından imzalanan çeklerde özel yetkinin aranması, çekte ciro silsilesi varsa eğer bunların muntazam olması, çekin ödenmesini talep eden kişinin hak sahibi olması vb. durumlar, şubenin üzerinde önemle durup kontrol etmesi gereken hususlardır⁴².

Kendisine ödeme yapılacak hamilin temsilcisinin çeki tahsil etmek istemesi durumunda, burada özel yetki aranmayıp genel vekâletname yeterli olacak iken; çek lehtarını veya hamilinin kısıtlı ehliyetli –küçük veya mahcur- olması durumunda ise yasal temsilcisinin iznine ihtiyaç duyulacaktır⁴³.

Banka, çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi veya kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi hallerinde, çek hamiline her geçen gün için binde üç gecikme cezası ödeyecektir (Çek Kanunu md. 3/7). Bankanın bu cezayı ödemesi için, hesaptaki karşılığı ve varsa yasal yükümlülüğünü yerine getirmede te-

⁴¹ NARBAY, Şafak, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanununun 10'uncu Maddesi Hükmü Uyarınca Muhatap Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar Hakkında Bir İnceleme, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2009, Sayı: 29, s. 19-21.

⁴² REİSOĞLU, s. 234-235.

⁴³ REİSOĞLU, s. 235.

merrüde düşmesi gerekir. Eğer muhatap banka, karşılığı bulunan bir çeki hataen “karşılıksız” şerhi düşmüş ise, bu durumda gecikme faizi ile birlikte çek meblağını hamile ödemekle yükümlüdür, ayrıca düzenleyen veya ciranta bu sebeple bir zarara uğramış ise, muhatap bankanın onlara karşı da ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır⁴⁴. Nitekim Yargıtay bazı kararlarında⁴⁵, karşılığı olduğu halde çeki ödemeyen bankanın, düzenleyenin uğradığı zarardan da sorumlu olduğunu belirtmiştir.

Kanun koyucu çekin karşılığının bulunması halinde ödenmesini sağlamak amacıyla salt bankaya müeyyide uygulamamış, bunun yanında karşılığı olan çeki ödemeyen banka görevlisi hakkında da müeyyide kabul etmiştir. Çek Kanunu md. 7/5 uyarınca, karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Muhatap bankanın çeki ödeyebilmesinde önemli olan, karşılığın çekin muhataba ödenmek üzere ibraz edildiği anda mevcut olması ve düzenleyenin muhatap nezdinde birden fazla hesabının bulunması olasılığında, karşılığın üzerine çek çekilen hesapta bulunmasıdır. Çünkü düzenleyen, diğer hesaplarında çek bedelini karşılayacak miktarda bir paranın olması, muhataba özel bir yetki verilmediği sürece, karşılığın bulunduğu anlamına gelmez. Eğer muhatap bankaya virman yetkisi verilmiş ise, diğer hesap veya hesaplardaki para da karşılık olarak kabul edilecek ve muhatabın ödeme yükümlülüğü bu durumda da doğacaktır⁴⁶.

5.2. Kısmen Karşılığı Olan Çekin Ödenmesi

Çek bedelinin karşılığının bir kısmının çekle işleyen hesapta bulunması halinde kısmen karşılığı olan çekten ve dolayısıyla kısmi ödmeden bahsedilir. Hamil kısmi ödemeyi reddedemez, aksi takdirde reddettiği miktar oranında başvuru borçlularına başvuramaz⁴⁷. Nitekim TTK md. 783/2’de, düzenleyenin, muhatap nezdinde çekin ancak bir kısım karşılığını hazır bulundurması durumunda, muhatabın bu tutarı ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, madde devamında muhatap nezdinde karşılığı kısmen veya tamamen bulunmayan bir çek düzenleyen kişinin, çekin karşılıksız kalan bedelinin yüzde onunu ödemekle yükümlü olduktan başka, hamilin bu yüzden uğradığı zararı da tazmin etmesi gerekecektir.

⁴⁴ REİSOĞLU, s. 235-236.

⁴⁵ HGK., 30.11.1983, 11-264/1237; 11. HD., 29.04.1993, 1992/5551 E., 1993/2925 K. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁶ KENDİGELEN, s. 57.

⁴⁷ ARI (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 380; POROY/TEKİNALP, s. 350-351.

Çek Kanunu md. 3/2 uyarınca, kısmen karşılığı olan çekte, “karşılıksızdır” işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır. Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, bankaya ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, banka görevlileri bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapmakla yükümlüdürler; ancak bu yükümlülük ibraz eden hamilin talepte bulunması halinde söz konusu olacaktır⁴⁸.

Çekin kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ile, ilgili çek hesabında kısmi karşılık bulunması durumunda, hamil bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın ve hesapta bulunan paranın kendisine ödenmesini kabul etmemesi halinde, banka tarafından çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılır ve ayrıca bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın ödenmeme sebebi çekin üzerine yazılır (Çek Kanunu md. 3/5).

5.3. Çekin Muhatap Bankanın Diğer Bir Şubesine İbrazi Halinde Ödeme

Çekin bankaya ibrazının ve karşılığının ödenmesini düzenleyen Çek Kanunu md. 3/1'e göre, çek, çek hesabının bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. Madde gerekçesinde⁴⁹ belirtildiği üzere, çekin karşılığının banka tarafından ödenebilmesi için, TTK'da belirlenen koşullar çerçevesinde, kanuni ibraz süresi zarfında bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılığı ödenmek üzere çekin bankaya ibrazı halinde, ilgili şube görevlileri, çeki ibraz eden hamilin kimliğini ve bu bağlamda vergi kimlik numarasını belirlemekle yükümlüdürler. Çek, hesabının bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, çekin karşılığının ödenebilmesi için, ibraz edilen şube görevlileri tarafından, hesabın bulunduğu banka şubesinden ilgili hesapta karşılığının olup olmadığının sorulması gerekir. Çek, karşılığı ilgili hesapta bulunduğu takdirde ödenir.

5.4. Çeki Ödeyen Muhatap Bankanın Düzenleyene Başvurusu

Karşılığı olan bir çekin muhatap banka tarafından ödenmesi durumunda banka, düzenleyen ile aralarındaki çek anlaşmasına dayanarak çekle çalışan hesaptan ödenen meblağı düşecektir. Eğer çekin ödenmemesi için ihtiyari tedbir kararı var ise yahut çek sahte veya tahrif edilmiş ise, bu durumlarda düzenleyen, ödenen çek bedelinin hesabından düşülmesine itiraz edebilecek ve buna ilaveten muhatap bankayı dava edebilecektir⁵⁰.

Muhatap banka geçerli bir çeki ödemiş, ancak çek tutarı hesaptan düşülmemiş ve düzenleyen bu parayı kullanmış ise, bu durumda muhatap bankanın

⁴⁸ ÖZGENÇ, s. 44.

⁴⁹ ÖZGENÇ, s. 43-44.

⁵⁰ REİSOĞLU, s. 250.

çek meblağı yanında, bu meblağ üzerinden faiz, komisyon, masraf talep edip edemeyeceği Yargıtay kararlarına konu olmuştur. Yargıtay konuyu sebepsiz zenginleşme açısından değerlendirdiği gibi, bankadan açık kredi kullanma şeklinde de değerlendirmiştir⁵¹. Nitekim Yargıtay daha sonra, ibraz tarihinde karşılığı bulunan çeki ödeyen, ancak hataen hesaptan düşmeyen bankanın çek hesabındaki parayı çeken hesap sahibine açık kredi açmış sayılacağını ve kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz ile birlikte geri isteyebileceğini kabul etmiştir⁵².

6. MUHATAP BANKANIN HER ÇEK YAPRAĞI İÇİN YASAL ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Bir bankanın verdiği çek yaprağından sorumlu tutulabilmesi için öncelikle, çekin zorunlu unsurlarını taşıyan geçerli bir çek olması ve çekin süresinde muhatap bankaya ibrazı gerekir. Ayrıca banka yükümlülüğü için çekin karşılığı olmamasından dolayı ödenmemesi gerekir ki, eğer çek rehin, haciz, tedbir, ödeme yasağı gibi başka bir sebeple ödenmemiş ise, bu durumda bankanın ödeme yükümlülüğü söz konusu olmaz⁵³.

5941 sayılı Çek Kanunu md. 3/3 uyarınca, muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için; karşılığın hiç bulunmaması halinde, çek bedeli bin yüz yirmi Türk Lirası veya üzerinde ise bin yüz yirmi Türk Lirası, çek bedeli bin Türk Lirasının altında ise çek bedelini; karşılığının kısmen bulunması halinde ise, çek bedeli bin yüz yirmi Türk Lirası veya altında, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı bin yüz yirmi Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı, çek bedeli bin yüz yirmi Türk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak bin yüz yirmi Türk Lirasını ödemekle yükümlüdür⁵⁴. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmündedir.

Karşılıksız işleminin, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılacağını düzenleyen Çek Kanunu md. 3/2 hükmüne ilaveten; bankanın düzenleyene rücu edebilmesi için çekin tamamen veya kısmen karşılıksız olduğunun çek üzerinde yer alması gerektiği md. 3/4 hükmünde düzenlenmiştir. An-

⁵¹ REİSOĞLU, s. 250-251.

⁵² 19. HD., 04.11.1996, 1454/9657 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵³ REİSOĞLU, s. 252.

⁵⁴ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının tarafından 21 Ocak 2014 tarihli ve 28889 sayılı Resmî Gazete'de "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ (Sayı: 2010/2)" de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile çekte bankanın sorumlu olduğu miktar bin yüz yirmi Türk Lirasına çıkarılmıştır.

çek, çekin arkasına karşılıksız yazılmasını talep etmeyen hamile, herhangi bir işlem yapılmadan çek iade edilir ve böylece bankanın yasal yükümlülüğünü yerine getirmesi istenemez⁵⁵.

7. MUHATAP BANKANIN ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BULUNMADIĞI HALLER

7.1. Çekin Karşılıksız Çıkması

Süresi içinde ibraz edilen ve karşılığı bulunan geçerli çekleri ödeme yükümlülüğü altında olan bankalar, eğer bu yükümlülüğe uymaz iseler, 5941 sayılı Çek Kanunu md. 7/5 hükmüne göre, karşılığı bulunan çeki ödemeyen banka görevlisi şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezasına çarptırılacaktır. Eğer çekin karşılığı yok ise, bankanın yasal yükümlülüğü dışında ödeme yükümlülüğünden bahsedilemez.

Karşılıksız bir çekin varlığı için öncelikle ortada, TTK'ya göre zorunlu tüm unsurları taşıyan bir çek olmalı ve sonrasında, bu çek üzerinde belirtilmiş olan hesapta, ibrazında bankanın yasal yükümlülüğünün dışında çek tutarını karşılayacak miktarda paranın olmaması gerekir⁵⁶.

7.2. Karşılıksız İşlemi Yapılmasının Hamilin Talebine, Çeki İmzalamasına Bağlı Olması

5941 sayılı Çek Kanunu md. 3/4 hükmünde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ne suretle yapılacağı belirlenmiştir. Öncelikle, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması halinde, ibraz eden hamilin talepte bulunması gerekmektedir. Hamil talepte bulunmadığı sürece resen karar alınamaz, bankanın talep hakkı yoktur⁵⁷. Buna göre; hamilin talepte bulunması halinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi halinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması halinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

7.3. Yetkisiz Temsilci Olduğu Halde Temsilci Sıfatıyla Çekilen Çeklere Karşılıksız İşlemi

Bir kimse, yetkisiz olmasına rağmen temsilci sıfatıyla çek düzenlemiş ise, TTK md. 678 uyarınca bizzat kendisi sorumlu olacak ve çek geçerli bir çek

⁵⁵ REİSOĞLU, s. 255.

⁵⁶ ARI (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 392; POROY/TEKİNALP, s. 359; REİSOĞLU, s. 260.

⁵⁷ ARI (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 392.

olarak işlem görecektir⁵⁸. Bu hükmün uygulanabilmesi için, çeki imzalayanın yetkisinin olmaması, ancak buna rağmen kendisini yetkili temsilci göstererek, çeki temsilci sıfatı ile imzalaması gerekir.

TTK md. 678'e göre, çeki temsilci sıfatıyla imzalayan kişi çekten bizzat sorumlu olur; ancak çek hesabı başka bir kişi adına açılmış olduğundan, hesapta karşılık bulunsun bulunmasın, çek karşılıksız olarak kabul edilecektir.

7.4. Çekin Karşılığı Olsa Dahi, Muhatap Bankanın Ödeme Yükümlülüğünün Bulunmadığı Haller

Geçerli olan bir çekin karşılığı bulunsa dahi, TTK'da ve diğer yasalarda bazı hallerde muhatap bankanın ödeme yükümlülüğü bulunmaz; öyle ki, banka bu hallerde çeki öderse, düzenleyene rücu imkânından yoksun dahi kalabilir. Örneğin, eğer çekten cayılmamışsa, muhatap banka ibraz süresi geçtikten sonra ibraz edilen bir çeki düzenleyen ödeme talimatı verse dahi, ödeyip ödememekte serbesttir (TTK md. 799/2). Eğer öderse, düzenleyene rücu imkânı devam etmekte; ödememesi halinde ise ne hamile ne de düzenleyene karşı sorumlu olmamaktadır.

TTK md. 799 uyarınca, çekten cayma ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade eder. Çekten cayılmamışsa, muhatap, ibraz süresinin geçmesinden sonra da çeki ödeyebilir. Ancak, ibraz süresi geçtikten sonra da, mücbir sebepler ve karşılığın devri hallerinde çekten cayma geçersiz sayılacaktır⁵⁹.

Çekin karşılığı olsa dahi, muhatap bankanın ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı hallerden bir diğeri de, çek çekilen hesap üzerinde rehin, haciz veya ihtiyati tedbir bulunmasıdır. Çek hesabı üzerinde rehin veya haciz var ise, banka hesapta para bulunsa dahi ödemeyecek ve çekin arkasına çekin karşılığı olduğu, ancak rehin/haciz/ihtiyati tedbir bulunduğu için ödemenin gerçekleştirilmediği yazılacaktır⁶⁰.

7.5. Çekin Ödenmemesi Halinde Muhatap Banka Tarafından Yapılacak İşlem

İbraz edilen bir çek, hangi sebeple olursa olsun ödenmediği takdirde, TTK md. 808 uyarınca, muhatap bankanın, üzerine "ödenmemiştir kaydını" koyarak, çeki hamiline iade etmesi gerekir. Benzer bir düzenleme de Çek Kanunu md. 3/6'da düzenlenmiştir. Buna göre, ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilen çek, karşılığın mevcut olmaması halinde, hamilin talebi üzerine, "karşılıksızdır işleme" tabi tutulur⁶¹.

⁵⁸ REİSOĞLU, s. 266.

⁵⁹ REİSOĞLU, s. 269.

⁶⁰ REİSOĞLU, s. 274.

⁶¹ POROY/TEKİNALP, s. 359; ÖZTAN, s. 306-307.

Kısmen veya tamamen ödenmeyen çekin üzerine, ödenmeme sebebinin ve ibraz tarihinin yazılması hususları, muhatap bankaya yüklenmiş bir görevdir ve bunun yerine getirilmemesi Çek Kanunu md. 7/4 anlamında, şikâyet üzerine, banka görevlisinin bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasına sebebiyet verir.

Çek Kanunu md. 3/2 uyarınca, “karşılıksızdır işlemi”, muhatap bankanın, hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

8. MUHATAP BANKANIN KARŞILIKSIZ ÇEKİ ÖDEMESİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Tamamen veya kısmen karşılıksız olan bir çek, muhatap banka tarafından çeşitli nedenlerle ödenebilir, bu takdirde ödenen çekin artık karşılıksız çek olduğundan bahsedilemez ve bu sebeple karşılıksız çeke ilişkin hükümlerin de uygulanmasından söz edilemez⁶². Anlaşılması gereken, karşılığı bulunmadığı halde, bir çekin, muhatap banka tarafından ödenmesinin mümkün olması ve bu ödemenin de geçerli bir ödeme kabul edilmesi, dolayısıyla senedi düzenleyen yönünden ne cezai ne de hukuki açıdan karşılıksız çeke ilişkin hükümlerin uygulanma ihtimalinin olmadığıdır⁶³.

Ödeme, muhatap bankaya yüklenen ödeme mecburiyetiyle yapılmış olabileceği gibi, düzenleyenin hesabında para bulunduğu veya yeterli para bulunduğu zannıyla da yapılmış olabilir. Ortada geçerli bir havalenin bulunduğu inancıyla yapılmış olması da mümkün olmakla birlikte, vekâletsiz iş görme esasları dâhilinde, bankanın düzenleyen lehine kredi açması suretiyle ya da havale ilişkisi içerisinde de gerçekleşmesi imkân dâhilindedir⁶⁴.

Karşılıksız çeki ödeyen muhatap banka eğer bilerek bu ödemeyi gerçekleştirmiş ise, hataen ödemedi bahsedilemeyeceği için, bankanın hamile başvurusu da söz konusu olamayacaktır. Ancak eğer banka hataen hesapta para olduğunu zannederek ödemeyi gerçekleştirmiş ve bunu da ispat etmiş ise, sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak hamile başvurusu mümkün olacaktır⁶⁵.

Karşılıksız çeki ödeyen muhatap bankanın düzenleyen başvuru hakkı da gündeme gelecek ve bu başvurunun kaynağı sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme, havale hükümleri veya bir kredi ilişkisine dayanabilecek. Buna ilaveten, karşılıksız çek ibraz süresi içinde veya süre geçtikten sonra ödenmiş olsa dahi bankanın düzenleyene başvuru hakkı olacaktır⁶⁶.

⁶² REİSOĞLU, s. 277.

⁶³ ÖZTAN, s. 303.

⁶⁴ ÖZTAN, s. 303-304.

⁶⁵ REİSOĞLU, s. 277.

⁶⁶ REİSOĞLU, s. 279.

9. SAHTE VEYA TAHRİF EDİLMİŞ ÇEKİ ÖDEYEN MUHATAP BANKANIN SORUMLULUĞU

9.1. Muhatap Bankanın Düzenleyene Karşı Sorumluluğu ve Başvuru Hakkı

TTK md. 812 hükmüne göre, sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödemiş olmasından doğan zarar muhataba ait olur; meğer ki, senette düzenleyen olarak gösterilen kişiye, kendisine verilen çek defterini iyi saklamamış olması gibi bir kusurun yüklenmesi mümkün olsun. Sahte veya tahrif edilmiş olan çek muhatap banka tarafından ödenmiş olmalı ki, bu madde uygulanabilirlik kazansın. Aksi takdirde bu çekin ödenmemesi halinde, maddenin uygulamasından bahsedilemez. Böylece, bu madde ile birlikte, sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmesi durumunda doğan zarar muhatap bankaya ait olacak ve banka ödediği meblağı düzenleyenden talep edemeyecektir.

Sahte çek, çek üzerinde bulunan imzanın düzenleyen veya yetkili temsilciye ait olup olmaması iken, tahrif edilmiş çek ise zorunlu ya da ihtiyari unsurların ya da çek üzerinde bulunan beyanların ilgililerin rızası olmaksızın değiştirilmesidir⁶⁷.

Muhataap bankaya, çek anlaşması dolayısıyla, düzenleyene karşı, ödenmek üzere kendisine ibraz edilen çeki, imzanın gerçek ve muhtevasının tahrifattan arı olup olmadığı açısından kurallara uygun ve dikkatli şekilde kontrol etme borcu yüklenmiştir ve bu kural emredici bir kuraldır⁶⁸.

TTK md. 812'deki sorumluluğun kusura dayanmayan bir sorumluluk olduğu, kanundan doğan bir sorumluluk olduğu kabul edilir⁶⁹. Banka, ödemedede hiçbir kusuru olmasa dahi bu zarara katlanmak zorunda kalacak, yani banka kusursuzluğunu ispat ederek dahi sorumluluktan kurtulamayacaktır⁷⁰. Ancak belirtilmelidir ki, karşılıklı kusur halinde, tarafların zarara kendi kusurları oranında katlanmaları gerekeceği Yargıtay tarafından kabul edilmiştir⁷¹. Buna karşılık, sadece düzenleyenin kusurunun olmadığı ya da bankanın bir iddiasının bulunmadığı hallerde bankanın kusurlu olup olmadığı araştırılmayacaktır⁷². Bunun yanında, kusurun tamamının bir tarafta olması şart olmamakla birlikte, böyle bir durumda Türk Borçlar Kanunu'nun 52. maddesi uygulama alanı bulur. Buna ilaveten, senedi düzenleyenin yardımcı şahısların fiillerinden de sorumluluğu gündeme gelebilir⁷³.

⁶⁷ **ARI** (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 397; **POROY/TEKİNALP**, s. 333-334.

⁶⁸ **ÖZTAN**, s. 263.

⁶⁹ **REİSOĞLU**, s. 311.

⁷⁰ **ARI** (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 397; **REİSOĞLU**, s. 311.

⁷¹ 11 HD., 19.04.2001, 1590/3376 (**REİSOĞLU**, s. 311).

⁷² **REİSOĞLU**, s. 311.

⁷³ **ÖZTAN**, s. 263.

Yargıtay'a göre, düzenleyenin hiçbir kusuru bulunmasa dahi, eğer banka objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmiş ve bunu ispatlamış ise, burada artık bankanın sorumluluğu söz konusu olmaz⁷⁴. Eğer düzenleyen kusurlu ise, banka ya tamamen sorumluluktan kurtulacak ya da sorumluluğu hafifleyecektir. Böylece zarar, banka ile düzenleyen arasında paylaştırılmış olacaktır. Düzenleyenin kusuruna karşılık, muhatap banka sahte veya tahrif edilmiş bir çeki öderken kusurlu değil ise, kural olarak düzenleyen tüm zarara katlanmak zorunda olacaktır⁷⁵.

İlgililer, çek anlaşmasına konulacak bazı kayıt ve şartlarla birlikte, sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmesinden doğan zararın çeki düzenleyen kişiye ait olmasını veya kusur sorumluluğu esasını getirebilirler⁷⁶.

Bankalar tüzel kişi tacir olduklarından dolayı, çeki öderken basiretli bir iş adamı gibi hareket etmek zorundadırlar; nitekim, Yargıtay da bir kararında⁷⁷, *“..çekle ödeme yapmayı kabul eden ve müşterileri ile çek anlaşmaları yapan bankanın, her şeyden önce basiretli bir iş adamı gibi hareket ederek gerekli dikkat ve özeni göstermesi ve tereddüt halinde çeki uzman kişilere inceletmesi ve gerektiğinde keşideciden tahkik edip alacağı cevaba göre hareket etmesi lazım gelmesine, davalı bankanın ise bu hususlara riayet etmeden tahrif edilmiş çeki ödediği anlaşılmış ve olayın niteliği itibariyle de anılan maddede yazılı kurtuluş beyyinesinin davada söz konusu olamayacağı sonucuna varılmış olmasına göre...”* diyerek, bankaların basiretli bir iş adamı gibi hareket etmeleri gerektiğini vurgulamıştır⁷⁸.

9.2. Muhatap Bankanın Başvurusu

Sahte ve tahrif edilmiş bir çeki ödeyen muhatap banka, uğradığı zararının tamamını veya bir kısmını TTK md. 812'ye dayanarak düzenleyenden talep etmiş ise ve çeki eline geçirmiş olan kişi de kötü niyetli veya ağır kusurlu ise, TTK md. 792'ye göre bu kişi çeki vermekle yükümlüdür. Buna rağmen çeki bankaya ibraz edip tahsil eden kişi, çek bedelini bankaya iade ile yükümlülüğü altındadır. Burada sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil söz konusu olacaktır⁷⁹.

⁷⁴ **REİSOĞLU**, Yargıtay'ın (11 HD., 19.04.2001, 1590/3376) bu görüşüne katılmamakla birlikte, keşidecinin kusurunun bulunmaması halinde, bankanın özen yükümlülüğünü yerine getirmesinin zarara tümüyle katlanmasını etkilemeyeceğini belirtmektedir, **REİSOĞLU**, Çek Hukuku, s. 312.

⁷⁵ **REİSOĞLU**, Çek Hukuku, s. 314.

⁷⁶ **ÖZTAN**, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 264.

⁷⁷ 11. HD., 17.03.1983 E.83/1126/K. 83/1289, **PULAŞLI**, s. 303.

⁷⁸ **PULAŞLI**, s. 303.

⁷⁹ **REİSOĞLU**, s. 318.

SONUÇ

Günümüzde kredi kartları ve diğer kaydi ödeme sistemleri gittikçe artan bir şekilde kullanılır hale gelmektedir. Bir ödeme aracı olan ve nakdi ödemenin güçlüklerini gidermek amacıyla geliştirilmiş bulunan çek, her ne kadar tüketiciler açısından önemini yitirip yerini büyük ölçüde kredi kartlarına kaptırılmış olsa da, özellikle esnaf ve tacir kesiminde en çok kullanılan ödeme aracıdır.

Çekte ödeyecek kimsenin yani muhatapın mutlaka gösterilmesi gerekir, bu bir vazgeçilmez şekil şartıdır. Sistemimizde, Türkiye’de ödenecek çeklerde muhatap olarak yalnızca bir banka gösterilebilir. Kıymetli evrak niteliğinde olan ve bir ödeme aracı olarak çekin ülkemizde kullanımının hızla yaygınlaşmasıyla birlikte, çekin çalınması, sahte ve tahrif edilmiş çek kullanımı, çekin kredi aracı olarak kullanımı ve karşılıksız çek düzenlenmesi gibi çek rizikoları da artmaktadır. Bu sebeple çekte muhatap banka sorumluluğunun kapsamının önemi anlaşılmaktadır. Örneğin, bankanın çek hesabı açarken göz önünde tutması gereken önemli hususlar vardır. Bankaların çek hesabı açarken ve çek defteri verirken, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde yani bankacılık faaliyetlerinde olduğu gibi basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Çek hesabı açtırmak isteyen yasaklı olup olmadığını araştırma, ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özen gösterme yükümlülükleri söz konusudur.

Çek kanunu md.2/5 uyarınca çek defterleri ancak bankalarca bastırılır. Aksi takdirde, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında başka birisinin çek defteri basması veya bastırması suç oluşturmaktadır. Yine bankalar, çek anlaşması ve buna dayanarak çek hesabı açma neticesinde kişiye çek defteri vermekle yükümlüdür. Bunun yanında, bankaların Gelirler İdaresi Başkanlığı’na bildirim yükümlülüğü, ayrıca çeki ödeme yükümlülüğü olduğu haller gibi, ödeme yükümlülüğü bulunmadığı haller de vardır. Nitekim artan çek kullanımı ile birlikte, muhatap banka sorumluluğunun arttırılması yolunun en etkili çözüm yolu olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- BAHTİYAR, Mehmet**, Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, Beta Yayıncılık, 2013, İstanbul.
- CAN, Mustafa Erdem**, Çek Kanunu Kapsamında Bankaların Çeke İlişkin Görevleri ve Sorumlulukları, Kazancı Hukuk Dergisi, 2012/8/91-92.
- KARAHAN, Sami/ ARI, Zekeriyya/ BOZGEYİK, Hayri/ SARAÇ, Tahir/ ÜNAL, Mücahit**, Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, Konya 2013.
- KAYIHAN, Şaban/YASAN, Mustafa**, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.
- KENDİGELEN, Abuzer**, Çek Hukuku, Dördüncü Bası, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2007.
- NARBAY, Şafak**, 5941 sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2010 Sayı: 43.
- NARBAY, Şafak**, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 10'uncu Maddesi Hükmü Uyarınca Muhatap Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar Hakkında Bir İnceleme, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2009, Sayı: 29.
- ÖZGENÇ, İzzet**, Çek Kanunu, Beşinci Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2012.
- ÖZTAN, Fırat**, Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2012.
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- PULAŞLI, Hasan**, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, İkinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Nisan 2012.
- REİSOĞLU, Seza**, Çek Hukuku, Ankara 2011.
- TEKİL, Müge**, Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, Beta Yayınları, İstanbul 1997.
- ÜLGEN, Hüseyin/ HELVACI, Mehmet/ KENDİGELEN, Abuzer/ KAYA, Arslan**, Kıymetli Evrak Hukuku, Sekizinci Bası, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2013.

